

UTÓSZÓ

Tizenegy kötet Krúdy-kiskönyv! Pontosabban szólva: tizenhárom esztendő. Azért ez a matematikai bizonytalanság, mert a kiadások időrendjében volt egy kis törés. Nem is kicsi: nagyon nagy. Meghalt Krúdy Zsuzsa, aki az első három kötetet sajtó alá rendezte, s akitől az ötlet is elindult. Nem tudtuk, hogy az utolsó Krúdy-leszármazott eltávoztával, folytassuk-e a sorozatot. Nem is a szerkesztő volt aztán határozott, hanem a mecénás-kiadó. Szentendrei Zoltán szólította meg az akkor már Pestre távozott múzeumigazgatót, mi lesz a folytatással?

S aztán ment minden a maga útján. Hamarosan a könyvbemutató is végleges helyére került: minden év október 21-én Várpalotán, a Krúdy Gyula Városi Könyvtárban bontjuk fel az első nyomdai csomagot, s hangzanak el Koncz Józsefné igazgató asszony köszöntő szavai. (Nem Istvánné, Józsefné, helyesbíteniünk kell a múlt évi utószót, de hát egyébként is mindenki Marikának ismeri őt.) Aztán jönnek a helybeli diákok, részleteket olvasnak fel a könyvből, a szerkesztő hosszasan beszél, a nyomdatulajdonos-kiadó az eltelt esztendő fejlődéséről, gyarapodásáról tájékoztat. (Már ami a nyomdában történt, arról.)

S aztán általában van második premier is: a siófoki Krúdy Gyula Vendéglátóipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Középiszola Krúdy-napján is bemutatjuk a kötetet, s részt veszünk a gasztronómiai versenyen is. Természetesen, mint Krúdy-írásokon nevelkedett, abszolút hozzáértő zsűritagok.

Általában felteszik a kérdést, milyen elvek szerint válogatunk, nehéz-e az írások összegyűjtése stb.? Miután ez a kis könyv Veszprémben készül, értelemszerűen a válogatás elsődleges szempontja, hogy a könyv kötődjön valamilyen módon a tájhoz. Nem törvényszerűen persze, ezért is sokszínű a tíz kötet anyaga. De azért van válogatás a balatoni írásokból, a bakonyi vonatkozásúakból, a várpalotai nagymáról, a füredi villatulajdonos Jókairól stb.

Ez a kötet folytatja ezt a pannóniai barangolást az életműben. Már a címe is jelzi: az irodalom és e táj kapcsolatáról szólnak Krúdy írásai. Egészen pontosan olyan írókról, akik ide kötődnek életművükkel, vagy annak egy szeletével. Akiket számon tart a pannóniai emlékezet, akiknek írásaiiban különös fényel ragyog fel a túl a duna nap sütés.

A kiindulópont és a kötetnek címadó írás a Keszthelyi Helikonról szól. Arról, hogy Festetics György összegyűjtötte a pannóniai költőket egy kis irodalmi tereferére még a 19. század elején. S Krúdy megfogalmazza, hogy ez a táj a magyar költé-

szet szülőhelye: „e tájon született a legtöbb magyar költő a múlt században...” Még a szüretelő badacsonyi borosgazdák is versekben beszélnek, a várromokból regék áradnak, „itt divat a költészet és a költészettel járó furcsaság.”

S az összeállításban aztán Krúdy megidézi Petőfit, a pápai diákot. Jó néhány írása szól Petőfiről s egyre inkább az aktuális Petőfi-képet keresi és nem az irodalomtörténeti érdekességeket írja. Azokat is persze, de számára egyre fontosabb kérdés: vajon hogyan él és hat Petőfi az agyonpolitizált, a szubjektív érdekektől egyoldalú 20. század eleji Magyarországon. A véleménye, mondanunk sem kell, lesújtó. Utal erre a kötetben olvasható, a Petőfi és a Kisfaludy Társaságot elmarasztaló írásában, amely irodalmi egyesületeknek már semmi közük nincs a névadó költőkhöz, tartalmuk kiüresedett, dilettánsok szórakozóhelyei lettek.

Aztán jön Jókai. Nosztalgikus hangú írása az egykor sokat olvasott, a nemzet írójának tekintett íróról. Nosztalgikus? Nézzünk a dátumra. 1910-ben írta, hat évvel vagyunk Jókai halála után, s már mást olvasnak, kedvelnek Magyarországon. Jön a napilap, a bulvársajtó, a kérészetű szenzáció – ugyan kit érdekel az öregúr édesbús meséje?

Vas Gereben egy ideg Veszprémben tanult. Ma már valóban nem olvassa senki,

pedig az 1850-es éveknek kedvelt írója volt, amígnem Jókai népszerűsége el nem söpörte. Vas Gereben (igazi nevén Radákovits József) emléke bizony mára megfakult. Még történelmi alapanyagoknak sem jó, színei megkoptak, alakjai elhalványultak, humora megsápadt. De akkor is a miénk, a pannóniai irodalom alakja.

Bezzeg Eötvös Károly! Nem mintha őt olyan sokat adnák ki, még a legjobb műve, a Balatoni utazás is jó két évtizede jelent meg utoljára, de a veszprémiek őt is felfedezték és a Vár Ucca tizenhét könyvek sorozatában kiadtak tőle és róla egy markáns válogatást. Ő aztán tudott írni! Mindegy hogy miről: folyt tollából az emlék, az élmény, az adoma. S mennyi dunántúli történelmi: Bakony, Balaton, Szentgál, Pápa, jeles emberek, hírességek, főpapok és katonák, költők és tudósok – egy csodálatos világ kap új színeket és távlatot könyveinek lapjain.

Majd jön a két tragikus sorsú Cholnoky testvér, Viktor és László. (A harmadik testvér Jenő – a földrajztudós – józan, polgári életet élt, megrázó drámával a végén.) A két Cholnokyt is most emeli vissza az olvasói köztudatba az irodalomtudomány. Amikor felfedezi, felfedeztetni velünk, hogy a 19. század végi magyar irodalomban Jókai és Mikszáth mellett egy izgalmas, modern nemzedék jelent meg, egyetlen, de jelentős életművel. A két Cholnoky testvér vitán felül közöttük is a legjobbak közé tartozott.

Krúdy legkedvesebb költőtársát, Ady Endrét is beválogattuk. Ő csak egy pillanatra lett dunántúli. 1917 nyarán Balatonfüreden gyógyította elgyötört szervezetét, De a füredi egy hónap őt is a Helikon gyűlde tagjává avatta.

S végül egy aprócska írás a táji kötődése miatt ide sorolt Gárdonyiról. Több megyei település is őrzi, felmutatja ittlétét. Deveser, Dabrony – a kis falusi tanító megszenvedett indulását ez a táj őrzi. Amit közlünk Krúdytól, egy harmatos kis írás, gyermekeknek íródott, a gyermekek lapjában jelent meg.

De hát mindegy az. Ki tudja, ez a könyvünk nem jut-e véletlenül egy panóniai ifjú olvasó kezébe, aki először csodálkozik rá a világra, s a könyv végeztével boldogan felrikkant: juhé, hát ez tényleg a költők hazája! Itt nem csak költőnek, de olvasónak is érdemes születni.

(p. m.)

A KÖZÖLT ÍRÁSOK LELŐHELYEI:

„*Helikoni gyűlde*” = Írói arcképek 1. k. Bp., 1957.
Magvető. 52 – 55.

Petőfi = Uo. 2. k. 94 – 96.

Petőfi és Kisfaludy = Petit. Békéscsaba, Tevan Kiadó. 1916. 34 – 38.

Az öreg Jókai = Írói arcképek 2. k. 205 – 208.

A forradalom napjai. Vas Gereben = Uo. 2. k. 227 – 228.

Eötvös Károly = Uo. 2. k. 465 – 472.

Cholnoky Viktorról = Uo. 2. k. 17 – 25.

Jegyzet Cholnoky Lászlóhoz = Uo. 501 – 503.

A kakasos ház vendégei = Nyugat, 1925. II. 55–71.

Az önmagával vetélkedő költő. Ady Endre = Uo. 2. k. 31–32.

Gárdonyi Géza és a rikkancs = Az Én Újságom, 1909. okt. 10. 41. sz. 233 – 234.